

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tekijänoikeuslain 25 b ja 48 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä kesäkuuta 2009 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tekijänoikeuslain 25 b ja 48 §:n muuttamisesta (HE 87/2009 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta ja sivistysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 3/2010 vp ja SiVL 9/2009 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Jussi Mäkinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- apulaisjohtaja Merja Saari, Viestintävirasto
- lakimies Miina Ojajarvi, Kuluttajavirasto

- lakiasiain päällikkö Katri Olmo, Yleisradio
- apulaisjohtaja Petra Wikström Van Eemeren, MTV Media
- Project Director Janne Holopainen, PlusTV
- johtaja Marcus Wiklund, SanomaEntertainment Oy
- asiantuntija Veijo Turunen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lakimies Mikko Hoikka, Viestinnän Keskusliitto
- lakiasioiden päällikkö Marko Lahtinen, FiCom
- neuvoston sihteeri Nina Porra, Julkisen sanan neuvosto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Kilpailuvirasto
- Mainostajien Liitto
- Näkövammaisten Keskusliitto
- Gramex ry
- Suomen Liikunta ja Urheilu.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi televisio- ja radiotoiminnasta annettua lakia sekä tekijänoikeuslakia.

Televisio- ja radiotoimintaa koskeva sääntely ulotettaisiin osin koskemaan myös tietoverkkojen välityksellä tarjottavia tilausohjelmalveluja. Ehdotettu uusi sääntely kohdistuisi lähinnä

kaupalliseen viestintään ja eurooppalaisten teosten edistämiseen. Televisiotoiminnassa mainoskatkojen sijoittelu vapautuisi, mutta niiden osuus lähetyksistä pysyisi ennallaan. Vastiketta vastaan tapahtuva tuotesijoittelu sallittaisiin tietyissä ohjelmatyypeissä. Televisiotoiminnan harjoittajilla olisi oikeus ottaa lyhyitä uutisotteita yleisöä suuresti kiinnostavista tapahtumista, jotka toinen televisiolähettäjä lähettää yksinöikeudella. Ehdotuksella pannaan täytäntöön Eu-

roopan parlamentin ja neuvoston audiovisuaalisista mediapalveluista antama direktiivi.

Lisäksi valtioneuvostolle ehdotetaan mahdollisuutta jatkaa eräiden televisiotoiminnan ohjelmistolupien voimassaoloa vuoden 2016 loppuun. Ehdotetulla järjestelyllä mahdollistetaan toimilupien kokonaistarkastelu vuonna 2016.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alussa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksellä pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi audiovisuaalisista mediapalveluista (2007/65/EY, jäljempänä AV-direktiivi). Direktiivi on niin sanottu minimidirektiivi, eli jäsenvaltiot voivat soveltaa myös sitä yksityiskohtaisempaa sääntelyä. Direktiivi ehdotetaan pantavaksi täytäntöön pääasiassa sellaisenaan. Valiokunta on tarkastellut hallituksen esitystä erityisesti tuotesijoittelun hyväksyttävyyden kannalta, arvioiden tuotesijoittelua toisaalta lasten oikeuksien ja suojelun sekä toisaalta toimituksellisen riippumattomuuden näkökulmista. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös lyhyiden uutisotteiden määrittelyyn ja niiden lähteen ilmoittamiseen.

Tuotesijoittelu. Valiokunta pitää sinänsä kannattavana ehdotettua tuotesijoittelusääntelyä, jolla pyritään mahdollistamaan uusia tapoja ohjelmien rahoittamiseen ja näin edistämään mahdollisuuksia tehdä monipuolisia ja korkeatasoisia ohjelmia. Osassa ohjelmista esiintyy jo nyt tuotantoyhteistyötä, jossa on sovittu hyödykkeiden näkymisestä ohjelmissa. Valiokunnan arvon mukaan ehdotettu sääntely, jolla sallitaan

tuotesijoittelu vastiketta vastaan tietyissä ohjelmatyypeissä selkeyttää nykyistä epäselvää käytäntöä ja asettaa kotimaiset toimijat entistä tasavertaisempaan asemaan suhteessa kansainvälisiin kilpailijoihin.

Valiokunta tiedostaa, että lasten kannalta tuotesijoittelusta tulee käytännössä helposti piilomainontaa. Sivistysvaliokunnan lausunnon (SiVL 9/2009 vp) mukaan tavanomaisenkin mainonnan tunnistaminen ja erottaminen ohjelmasisällöistä on etenkin alle 8-vuotiaalle mutta myös monille alakouluikäisille vaikeaa. Vasta noin 12-vuotiaalla lapsella on kehittynyt kyky kriittiseen ymmärrykseen mainosten houkuttelevasta tarkoituksesta ja markkinoijien pyrkimyksistä, mikäli häntä on tähän arviointiin opastettu. Lausunnon mukaan pienten lasten osalta ei voida luottaa pelkästään lasten medialukutaidon vahvistamiseen. Liikenne- ja viestintävaliokunta yhtyy sivistysvaliokunnan huoleen ja pitää tuotesijoittelun ehdotettua täyskieltoa (28 §) lastenohjelmissa välttämättömänä.

Sivistysvaliokunta on esittänyt harkittavaksi tuotesijoittelun selkeää kieltämistä alakouluikäisten katseluaikaan esitettävissä ohjelmissa. Vähintään kiellon tulisi koskea lapsille tarkoitettuja tuotteita. Liikenne- ja viestintävaliokunnan saamassa selvityksessä korostetaan kuitenkin, että ehdotettua tuotesijoittelusääntelyä sovelletaan sekä lineaariseen televisiotoimintaan että tilausohjelmalveluihin. Tuotesijoittelua ei voida kieltää lasten katseluaikaan esitettävissä ohjelmissa, koska tilausohjelmalveluissa katso-

jat valitsevat itse katseluaikansa. Lisäksi on esitetty, että ehdotettu kielto koskisi erityisesti viikonloppuisin ja päiväsaikaan lähetettäviä tai uusittavia ruoka-, sisustus- ja erilaisia teemaohjelmia, joilla on televisioyhtiöille käytännössä suuri taloudellinen merkitys. Kielto heikentäisi osaltaan kotimaisten toimijoiden mahdollisuuksia kilpailla ulkomaista tarjontaa vastaan. Tämän johdosta liikenne- ja viestintävaliokunta ei voi kannattaa sivistysvaliokunnan ehdotusta. Valiokunta korostaa tuotesijoittelun osalta alan yhteisten käytännesääntöjen merkitystä ja kriittisen katsojapalautteen huomioon ottamista.

Liikenne- ja viestintävaliokunta korostaa sivistysvaliokunnan tavoin direktiivin 3 e artiklan 2 kohdassa mainittujen lasten ohjelmissa esitettävän sopimattoman kaupallisen viestinnän ehkäisemiseksi tarkoitettujen käytännesääntöjen merkitystä ja hallituksen lupausta seurata tilanteen kehittymistä tämänkaltaisen markkinoinnin osalta. Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää erittäin tärkeänä myös vireillä olevaa kuvaohjelmalain kokonaisuudistusta, jonka puitteissa tulee voida laaja-alaisesti selvittää ja harmonisoida palvelujen tuottajien vastuut ja velvoitteet sekä tekniset ratkaisut (esto- ja tunnistusmenetelyt) lasten suojelemiseksi haitalliselta aineistolta riippumatta aineiston teknisestä lähetystavasta (televisio, radio, internet tai mobiiliratkaisut).

Vastikkeellisen tuotesijoittelun salliminen tietyissä ohjelmatyypeissä merkitsee käytännössä kaupallisten elementtien lisääntymistä ohjelman sisällä. Tämä avaa entistä selkeämmin tarpeen tiedostaa toimituksellisen aineiston asema suhteessa kaupalliseen mainontaan. Saaduissa selvityksissä on kannettu huolta piilomainonnan lisääntymisestä, kun rajanveto sallittuun tuotesijoitteluun on vaikeaa. Lisäksi on arvioitu mainoksen ja toimituksellisen aineiston rajan hämärtyvän ja sananvapaudelle tärkeän journalistisen riippumattomuuden vaarantuvan, kun uudet kaupalliset elementit voivat vaikuttaa ohjelmien sisältöön. Valiokunta viittaa ehdotettuun 28 b §:ään, jonka mukaan tuotesijoittelu ei saa vaikuttaa mm. ohjelmien sisältöön, ja korostaa pykälän perustelujen mukaisesti, että tuotesi-

joittelu on sallittu vain, jos se sopii luontevasti ohjelmien toimitukselliseen sisältöön ja tuotteen näyttäminen perustuu aitoon toimitukselliseen tarpeeseen. Valiokunta korostaa myös 28 b §:n 2 momentin sisältämää velvollisuutta ilmoittaa tuotesijoittelusta.

Lyhyet uutisotteet. Hallituksen esityksessä on ehdotettu uutta momenttia tekijänoikeuslain 48 §:ään, joka koskee lähettäjäyritysten signaali-oikeutta. Lähettäjäyrityksen oikeutta määrätä signaalistaan ehdotetaan rajoitettavaksi niin, että säännöksessä olevin, direktiivin mukaisin ehdoin toinen lähettäjäyritys saisi ottaa yleisöä suuresti kiinnostavasta tapahtumasta uutisraporttia varten otteen (signaalista). Otteita saisi käyttää yleisissä uutisohjelmissa, jollaisina pidetään myös urheilu-uutisia. Valiokunta korostaa, että tässä tarkoitettuja otteita saa käyttää uutislähetyksissä vasta, kun uutisoitava tapahtuma on päättynyt. Niitä ei saa myöskään käyttää lyhyisiin otteisiin perustuvien uusien tilattavien liiketoimintamallien luomiseen.

Valiokunta korostaa sivistysvaliokunnan tavoin televisioyhtiöiden keskinäisten käytännesääntöjen merkitystä hyväksyttävien lyhyiden uutisotteiden käytännön määrittelyssä. Otteiden pituuden tulee riippua niiden uutisarvosta ja uutisoinnin tarkoituksen toteutumisesta. Valiokunta pitää välttämättömänä lähteen ilmoittamisvelvollisuutta, sillä asiantuntijaselvityksen mukaan otettaessa nykYTEknikalla ote toisen lähettäjäyhtiön signaalista lähteen ilmoittaminen ei voi olla käytännössä mahdotonta, muuten kuin esim. lyhyen teknisen ongelman johdosta.

Lyhyiden uutisotteiden käyttöön liittyy myös uutisoitavien urheilutapahtumien määrittely. Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että sarjamuotoisessa urheilussa urheilutapahtumaksi tulisi tulkita koko sarja, jolloin uutisvälähdys-oikeus koskisi yhtä pitkäkestoista tapahtumaa päiväkohtaisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on kuitenkin yksiselitteistä, että direktiivin ja sen pohjalta ehdotetun urheiluteesäntelyn tarkoituksena on varmistaa yleisön tiedonsaanti nimenomaan sarjamuotoisesta urheilusta, jonka televisiointioikeuksista tehdään yk-

sinoikeussopimuksia. Sarjamuotoisessa urheilussa kukin ottelu on yksi säännöksessä tarkoitettu tapahtuma.

Seuranta ja valvonta. Valiokunta pitää tärkeänä, että liikenne- ja viestintäministeriö ja alan valvontaviranomaiset seuraavat toiminnan ohjaamisen kannalta tärkeiden alan käytännönsääntöjen kehitystä ja erityisesti lasten ja nuorten suojelua ja toimituksellista vapautta koskevia tuotesijoittelusta esiin nousevia mahdollisia ongelmia. Viestintävirastolle on taattava tässä lakiesityksessä tarkoitettuja valvontatehtäviä vastaavat riittävät resurssit. Valiokunta pitää tähän lainsäädäntöön liittyvän valvonnan kokonaistotuuden kannalta tärkeänä kansalaisten suoraa palautetta sekä alan toimijoille että valvontaviranomaisille. Kansalaisille tulee tarjota toimivat ja yksinkertaiset mahdollisuudet valittaa valvoville viranomaisille havaitsemistaan ongelmista ja epäkohdista.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

2 §. *Määritelmät.* Perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja jäljempänä 31 §:n kohdalla ehdotettuihin muutoksiin viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 14 kohdasta poistettavaksi sanat "asiaa tai aatetta" ja kohtiin 14 ja 16 lisättäväksi sanat "taloudellista toimintaa harjoittavan" sen selkeyttämiseksi, että määritelmäsäännöksessä ei tarkoiteta 31 §:n mukaista aatteellista tai yhteiskunnallista mainontaa.

3 §. *Soveltamisala.* Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa pykälän 3 momentin poistamista tarpeettomana. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 20 kohdan perusteella on selvää, että maakunnalla on lainsäädäntövalta tätä lakia koskevista asioista, joten sitä ei tarvitse tässä laissa erikseen todeta.

12 a §. *Ohjelmistoluvan jatkaminen.* Säännöksen sanamuodon perusteella toimilupaviran-

omaisella on tietynasteista harkintavaltaa säännöksessä tarkoitettujen ohjelmistolupien voimassaolon jatkamisessa. Ehdotettu toimilupien jatkaminen olisi kertaluonteinen järjestely, minä vuoksi säännös olisi voimassa vain vuoden 2010 loppuun. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta täsmentää, että jatkoluvan myöntämisen tulee perustua toimiluvan haltijoiden osalta yhtenäisiin perusteisiin. Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi tämän sisältöisen uuden 2 momentin.

31 §. *Aatteellinen mainonta.* Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa pykälän soveltamisalaa muutettavaksi siten, että asian tai aatteen tunnettuuden edistämisen lisäksi sitä sovellettaisiin myös mainostajan tunnettuuden tai henkilön julkisen kuvan edistämiseen silloin, kun kysymys on yhteiskunnallisiksi luonnehdittavista julkisista ilmoituksista. Tässä muodossaan säännös sisältää myös poliittisen mainonnan. Valiokunnan muutosehdotuksen tarkoituksena on, että säännös kattaa kaikenlaisen aatteelliseksi tai yhteiskunnalliseksi luonnehdittavan mainonnan. Säännöksen otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi tämän mukaisesti.

Säännöksessä tarkoitettu mainonta jää kaupallisen mainonnan yleissääntelyn ulkopuolelle. Sääntelyn selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa aatteellista ja yhteiskunnallista mainontaa koskevien hallituksen esityksen mukaisten rajoitusten luettelemista tyhjentävästi säännöksessä. Muutoksen vuoksi valiokunta ehdottaa 1 ja 2 momenttien yhdistämistä.

35 §. *Valvontaviranomaiset.* Pykälän 2 momentissa ehdotetaan kuluttaja-asiamiehelle Viestintäviraston kanssa rinnakkaista valvontavaltaa ehdotuksen 19 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tulevia ohjelmia koskevien ilmoitusten osalta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuvaohjelmalain kokonaisuudistuksessa on tarkoitus keskittää lasten suojelemiseksi annettuja säännöksiä ja niiden valvontaa kuvaohjelmalakiin. Tämä uudistustyö on edennyt huomattavasti. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa kuluttaja-asia-

miehelle pykälän 2 momentissa esitetyn uuden valvontatehtävän poistamista säännöksestä.

Säättämisyjärjestys

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan esittänyt 1. lakiehdotuksen 31 §:n kohdalla valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia. Valiokunta on tämän johdosta muuttanut tätä säännöstä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan televisio- ja radiotoiminnasta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (744/1998) 1 §, *muutetaan* 2—6, 13, 16 ja 19 §, 4 luku, 35 ja 38 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § osaksi laeissa 394/2003 ja 1068/2007, 4 § laissa 394/2003 ja laissa 1251/2006, 6 § mainitussa laissa 394/2003, 13 § laissa 1190/2005, 16 § osaksi mainitussa laissa 394/2003, 19 § osaksi laissa 778/2000, 35 § laissa 1539/2001 ja

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 12 a § seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—13 kohdat kuten HE)

14) mainonnalla tavallisesti maksua tai muuta vastiketta vastaan televisio- ja radiotoiminnassa lähetettävää tiedotetta, ilmoitusta tai muuta viestiä, joka ei ole sponsorointia eikä tuotesijoittelua ja jonka tarkoituksena on edistää mainostajan hyödykkeiden myyntiä, *(poist.)* taikka *taloudellista toimintaa harjoittavan* mainostajan tunnettuutta;

(15 kohta kuten HE)

16) kaupallisella viestinnällä mainontaa, teleostoslähetyksiä, sponsorointia, tuotesijoittelua tai muuta tavaroiden tai palvelujen myynnin taikka *taloudellista toimintaa harjoittavan* luon-

nollisen tai oikeudellisen henkilön julkisen kuvan edistämistä.

3 §

Soveltamisala

(1 ja 2 mom. kuten HE)

(3 mom. *poist.*)

4—6 §

(Kuten HE)

12 a §

Ohjelmistoluvan jatkaminen

(1 mom. kuten HE)

Edellä 1 momentissa tarkoitetun jatkoluvan myöntämisen tulee perustua toimiluvan haltijoiden osalta yhtenäisiin perusteisiin. (Uusi)

13, 16 ja 19 §
(Kuten HE)

4 luku

Kaupallinen viestintä

21—30 §
(Kuten HE)

31 §

Aatteellinen ja yhteiskunnallinen mainonta

Mainonta, jonka tarkoituksena on edistää asian tai aatteen tunnettuutta tai niihin liittyen mainostajan tunnettuutta taikka henkilön julkista kuvaa (aatteellinen ja yhteiskunnallinen mainonta) on erotettava audiovisuaalisista ohjelmista ääni- tai kuvatunnuksella taikka kuvatilan jakamisella. Aatteelliset ja yhteiskunnalliset mainokset on sijoitettava audiovisuaalisten ohjelmien tai ohjelman itsenäisten osien väliin. Niitä voidaan sijoittaa myös audiovisuaalisten ohjelmien keskelle, jos se on mahdollista loukkaamatta audiovisuaalisen ohjelman eheyttä ja

arvoa ja tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuksia. Aatteellisella tai yhteiskunnallisella mainonnalla ei saa keskeyttää uskonnollisten tilaisuuksien televisiolähetystä. Mitä 19 §:n 1 momentissa säädetään, sovelletaan soveltuvin osin aatteelliseen ja yhteiskunnalliseen mainontaan. (2 mom. poist.)

32 ja 33 §
(Kuten HE)

35 §

Valvontaviranomaiset

(1 mom. kuten HE)

Kuluttaja-asiamies valvoo 25 §:n noudattamista. Kuluttaja-asiamies voi puuttua kuluttajansuojalain nojalla tässä laissa tarkoitettuun kaupalliseen viestintään, jos se on kuluttajien kannalta sopimatonta markkinointia. (Poist.) Kuluttaja-asiamies ei voi puuttua 31 §:ssä tarkoitettuun mainontaan.

(3 mom. kuten HE)

38 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Martti Korhonen /vas	Markku Pakkanen /kesk
vpj.	Saara Karhu /sd	Lyly Rajala /kok
jäs.	Mikko Alatalo /kesk	Tero Rönni /sd
	Marko Asell /sd	Pertti Salovaara /kesk
	Lauri Kähkönen /sd	Janne Seurujärvi /kesk
	Mats Nylund /r	Anne-Mari Virolainen /kok
	Pentti Oinonen /ps	vjäs. Outi Mäkelä /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esitys (HE 87/2009 vp) liittyy EU-komission ehdotukseen televisio ilman rajoja -direktiivin muuttamiseen ja soveltamiseen kansalliseen lainsäädäntöön. Direktiivi on ns. minimidirektiivi, eli jäsenvaltiot voivat soveltaa myös sitä yksityiskohtaisempaa sääntelyä. Direktiivi kieltää piilomainonnan, mutta sallii tuotesijoittelun. Direktiivissä ei kuitenkaan esitetä keinoja, joilla nämä voitaisiin uskottavasti erottaa toisistaan. Hallituksen esityksessä pyritään kyllä luomaan raameja mainonnalle ja tuotesijoittelulle, mutta käytännössä näiden rajaaminen on yhtä kuin veteen piirretty viiva.

Laki sallisi tuotesijoittelun elokuvissa, tv-elo-kuvissa, sarjoissa, urheiluohjelmissa ja kevyissä viihdeohjelmissa eli myös muun muassa ajan-kohtaismakasiineissa, ja se koskee kaupallisia kanavia. Myös tarpeiston ja palkintojen antaminen on tuotesijoittelua, jos ne ovat merkittävän arvokkaita. Jos ne taas eivät ole merkittävän arvokkaita, kyseessä ei ole tuotesijoittelu. Käsitteistön tulkinnanvaraisuutta kuvaa hyvin lain perusteluosan määritelmä, jonka mukaan "vertailukohtia tarpeiston ja palkintojen arvolle ovat ohjelman tuotantokustannukset sekä alalla yleisesti noudatettu käytäntö sekä se, minkälaisen merkityksen yksittäiset tarpeistoesineet tai palkinnot ohjelmassa saavat".

Lain mukaan muuta kuin merkittävän arvokasta tarpeistoa ja palkintoja voi sijoittaa myös lastenohjelmiin sekä uutis- ja ajankohtaislähettyksiin. Käytännössä on kuitenkin vaikea erottaa, mikä on tuotesijoittelua ja mikä on tarpeistoa. Tämä vesittää tuotesijoittelun täyskiellon lastenohjelmissa. Sivistysvaliokunta on lausunnossaan esittänyt, että tuotesijoittelu voitaisiin kieltää alakouluikäisten katseluaikaan esitettävissä ohjelmissa. Käytännössä tämä on kuitenkin vaikeaa, jollei mahdotonta. Esimerkiksi kevyttä viihdettä, urheilua ja monia ensiesityksensä illalla saaneita ohjelmia esitetään uusintoina

lasten yleiseen katseluaikaan. Tämä altistaa lapset käytännössä mainonnalle, jota he eivät ikänsä vuoksi kykene tunnistamaan ja erottamaan ohjelmasisällöistä.

Lain asiantuntijakuulemisissa on esitetty huoli, että mainoksen ja toimituksellisen aineiston raja hämärtyy. Tämän on arvioitu johtavan median itsesääntelyn edellytysten heikkenemiseen ja jopa poistumiseen kokonaan aikaa myöten näiltä osin. Tuotesijoittelun sallimisella on pelätty olevan vaikutuksia myös journalistiseen riippumattomuuteen, koska ehdotus sallisi kaupallisten elementtien lisääntymisen ohjelmien sisällä. Vaarana on, että rahalla saisi myös näkökulmaa.

Lisäksi Viestintävirasto, jonka tehtävänä on valvoa lainsäädäntöä, on jo todennut, että valvonnan kannalta vastikkeellisuuden liittäminen tuotesijoittelun määritelmään saattaa muodostua hyvin ongelmalliseksi. Vastikkeellisuus voi toteutua lukuisilla eri tavoilla ja erilaisissa sopimussuhteissa. Käytännön valvontatyössä riittävän näytön hankkiminen tuotesijoittelun vastikkeellisuudesta on erittäin haastavaa ja usein täysin mahdotonta.

Mielestämme tarve suojella lapsia mainonnalta, jota he eivät ikänsä vuoksi kykene mainonnaksi erottamaan, on huomioitava esitettyä paremmin. Tuotesijoittelun sallimisella saattaisi olla vaikutuksia myös journalistiseen riippumattomuuteen. Esimerkiksi Iso-Britanniassa hallitus on ilmoittanut, ettei se tule sallimaan vastikkeellista tuotesijoittelua direktiivissä tarkoitetulla tavalla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2. lakiehdotus hyväksytään liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnön mukaisena ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (*Vastalauseen muutosehdotukset*).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan televisio- ja radiotoiminnasta 9 päivänä lokakuuta 1998 annetun lain (744/1998) 1 §, muutetaan 2—6, 13, 16 ja 19 §, 4 luku, 35 ja 38 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § osaksi laeissa 394/2003 ja 1068/2007, 4 § laissa 394/2003 ja laissa 1251/2006, 6 § mainitussa laissa 394/2003, 13 § laissa 1190/2005, 16 § osaksi mainitussa laissa 394/2003, 19 § osaksi laissa 778/2000, 35 § laissa 1539/2001 ja lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 12 a § seuraavasti:

2, 3 4—6, 12 a, 13, 16 ja 19 §
(Kuten LiVM)

4 luku

Kaupallinen viestintä

21—27 §
(Kuten LiVM)

28 §

Tuotesijoittelu

(1 mom. kuten LiVM)
(2 ja 3 mom. *poist.*)

28 a §

Tuotantotarpeisto ja tuotepalkinnot

(1 mom. kuten LiVM)
(2 mom. *poist.*)

28 b §
(*Poist.*)

29—33, 35 ja 38 §
(Kuten LiVM)
Voimaantulosäännös
(Kuten LiVM)

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 2010

Saara Karhu /sd
Lauri Kähkönen /sd
Marko Asell /sd

Tero Rönni /sd
Pentti Oinonen /ps